

12. Zemské desky

Zemské desky obsahují zápisy zemského soudu pro šlechtický a svobodný majetek, vedené od dob vlády Přemysla Otakara II. Zápisy byly prováděny na pergamenové kvaterny, které byly posléze svázány v knihu – i na ni se přenesl název kvatern.

Byly vedeny v několika řadách, z nichž hlavní jsou:

- **Desky půhonné** (libri nebo quaterni citationum) – půhony (obeslání) před soud
- **Desky trhové** (libri contractuum) – prodej a koupě svobodného nemovitého majetku.
- Od doby Karla IV. byla zavedena další řada – **desky zápisné** (libri obligationum), zachycující dluhy na svobodných statcích.
- Od poloviny 15. století byly vedeny **desky památné** (libri memoriarum) – pro rozsudky zemského soudu, sněmovní usnesení.
- Vedeny byly ale i další řady.

Vydávávání: Na popud Františka Palackého se ujal edice zemských desk Josef Emler. Tato práce byla o to obtížnější, že se po požáru Pražského hradu r. 1541 zachoval jen 1 kvatern a ostatní shořelé zápisy Emler rekonstruoval:

- *Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae anno MDXLI igne consumptarum. Pozůstatky desk zemských království českého r. 1541 pohořelých*, 1-2, ed. Josef Emler, Praha 1870-1872, Registra ad. vol. 1-2 paravit Theodor Antl, Praha 1899

Morava: Existují zde dva zemské soudy (v Brně a v Olomouci), proto byly vedeny dvě řady zemských desk. Na Moravě byly vedeny od roku 1348 **desky půhonné** a **desky trhové**.

Desky trhové byly vydány kompletně (do 1642):

- *Desky zemské markrabství moravského. Die Landtafel des Markgrafthums Mähren. Tabulae terrae margraviatus Moraviae.*
11348-1466 I. Brünner Cuda, ed. Petr Chlumecký, Josef Chytil, Karel Demuth, Adolf Wolfskron, Brno 1856
2 1348-1466, I. Olmützer Cuda, ed. Petr Chlumecký, Josef Chytil, Karel Demuth, Adolf Wolfskron, Brno 1856
- rejstřík k edici vydal František Černý: *Ukazatel jmen k latinským zemským deskám brněnským a olomouckým*, Brno 1914
3 II. Kraj Brněnský 1480-1566, ed. Tomáš Kalina, Praha 1950, III. Kraj Brněnský 1567-1641, ed. Miloslav Rohlík, Praha 1957
4 II. Kraj Olomoucký 1480-1566, ed. František Matějka, Brno 1948, III. Kraj Olomoucký 1567-1642, ed. František Matějka, Praha 1953

Desky půhonné a nálezové vydávány zvlášť, bylo vydáno 7 svazků (1374-1503), vydání nebylo dokončeno:

- *Libri citacionum et sententiarum seu Knihy půhonné a nálezové.*

- 1 Půhony Olomúcké 1374-1398, 1405-1411, ed. Vincenc Brandl, Brno 1872
- 2 Půhony Brněnské 1406-1415, Půhony Olomúcké 1412-1420, ed. Vincenc Brandl, Brno 1873
- 3 Půhony Brněnské 1417-1447, 1447-1448, ed. Vincenc Brandl, Brno 1878
- 4 Půhony Brněnské 1459-1466, ed. Vincenc Brandl, Brno 1881
- 5 Půhony Olomúcké 1475-1494, ed. Vincenc Brandl, Brno 1878
- 6 Půhony Olomúcké 1483-1493, ed. Vincenc Brandl, Brno 1895
- 7 1490-1503, ed. Berthold Bretholz, Brno 1911

13. Dvorské desky

U dvorského soudu byly vedeny v lenních záležitostech dvorské desky, které obsahovaly zápisy pro osoby a zboží v lenní závislosti na českém panovníkovi.

Obsahují řady: **desky půhonné, trhové a zápisné** a dále **desky provolací** (libri proclamationum) – pro majetek, který připadl králi (nejčastěji jako odúmrt'), vedené do r. 1497.

- *Desky dvorské království Českého. Tabulae curiae regalis per Bohemiam.*

- První kniha provolací z let 1380-1394, ed. Gustav Friedrich, Praha 1921 (Archiv český 31, Desky dvorské díl I)
- Druhá kniha provolací z let 1395-1410, ed. Gustav Friedrich, Praha 1935 (Archiv český 35, Desky dvorské díl II)
- Třetí kniha provolací z let 1411-1448, ed. Gustav Friedrich, Praha 1941 (Archiv český 36, Desky dvorské díl III)
- Čtvrtá kniha provolací z let 1453-1480, 1-3, ed. Gustav Friedrich, Praha 1941-1944 (Archiv český 37/1-3, Desky dvorské díl IV)
- První kniha půhonná z let 1383-1407, ed. Gustav Friedrich, Praha 1929 (Desky dvorské díl VII)
- Druhá kniha půhonná z let 1407-1430, ed. Gustav Friedrich, Praha 1944 (Desky dvorské díl VIII)

Vydávání nebylo dokončeno.